

**НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У
ВИШИВАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ
ЯК НОВИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ
ТРАДИЦІЙНОГО УКРАЇНСЬКОГО
ПРОМИСЛУ**

Анастасія Варивончик,
<https://orcid.org/0000-0002-4455-1109>
кандидат мистецтвознавства, доцент,
Київський університет
ім. Б. Грінченка,
Київ, Україна
varivonchik@ukr.net

**LATEST TECHNOLOGIES
IN EMBROIDERY ART
AS A NEW STAGE
IN TRADITIONAL UKRAINIAN
CRAFTS DEVELOPMENT**

Anastasiia Varyvonchyk,
<https://orcid.org/0000-0002-4455-1109>
PhD in Art Studies,
Associate Professor,
Borys Grinchenko Kyiv University,
Kyiv, Ukraine
varivonchik@ukr.net

Анотація

Мета статті полягає у висвітленні сучасних тенденцій в дизайні вишитих виробів одягу, які пов'язані з застосуванням вишивальних комп'ютерних автоматів. **Методологічні засади дослідження** ґрунтуються на використанні спостережень мистецтвознавчого, історичного, та культурологічного аналізу. **Наукова новизна.** В статті оглядаються археологічні артефакти та історичні джерела, що демонструють наявність вишитих елементів у декорі одягу стародавніх українців та доводять, що традиція оздоблювати речі вишитими елементами існує в Україні вже понад 2 тис. років. Зазначається, що впродовж ХХ ст. в Україні відбувався розвиток художніх промислів шляхом механізації, тобто застосування технічних приладів для пришвидшення роботи, що мало і позитивні, і негативні наслідки. Стисло викладена інформація про можливості сучасних комп'ютерних технологій у вишивальному процесі. **Висновки.** Результати дослідження доводять, що у ХХІ ст. цифрові технології розширюють можливості у створенні вишитих творів завдяки комп'ютерним технологіям. Мистецтво вишивки залишається найважливішим покликанням й надалі його прирощене призначення – бути окрасою одягу. Інновації і новітні технології надали можливість прогресивним дизайнерам створювати

Abstract

The aim of the research is to cover modern tendencies in design of embroidered garments using computerized embroidery machines. **The research methodology** includes observations of historical, artistic and cultural analysis. **The novelty of the research.** The article focuses on the review of archaeological artifacts and historical sources which demonstrate the presence of embroidered elements in clothes decor of ancient Ukrainians and prove the fact that the tradition of ornamentation of clothes with embroidered elements dates back more than two thousand years. It is claimed that during the 20th century in Ukraine a process of development of artistic crafts by mechanical means, i.e. using technical means to speed up the work which had both positive and negative results, was taking place. The article also contains brief information on capabilities of computer technologies in embroidery process. **Conclusions.** The findings of the research prove that in the 19th century digital technologies expand opportunities to create embroidered pieces of art thanks to computerized machines. The embroidery art remains one of the most important crafts which is naturally aimed at ornamentation of garments. Innovations and latest technologies offered an opportunity for progressive designers to create new models in clothing and images for embroidery decor, and

ти нові моделі одягу і малюнки для вишиваного декору, а також створили платформу для подальшого розвитку вишивального мистецтва.

also laid the basis for further development of embroidery art.

Ключові слова: **Keywords:**

вишивка, одяг, вишивальні автомати, сучасні комп'ютерні технології.

embroidery, garments, embroidery machines, modern computer technologies.

Вступ **1**

В умовах сучасних глобалізаційних процесів та у тенденціях нівелизації особливостей локального мистецтва, культури і побуту гостро відчутна потреба збереження і відродження кращих народних традицій. У сфері дизайну активно проводиться пошук шляхів проектування на основі національної та етнічної ідентичності. Не виключенням є і фешн-індустрія. Однією з визначальних ознак традиційного українського костюму, і жіночого, і чоловічого, є оздоблення насиченою за фактурами, кольорами та візерунками вишивкою. Про прихильність і дизайнерів, і споживачів до одягу з елементами вишивки говорить факт існування доволі великої кількості підприємств і брендів, які випускають унікальний вишитий етноодяг та стабільний попит на нього з боку українців та іноземців. Велику роль у цьому відіграють технічні і технологічні можливості вишивання, які виникли в ХХІ ст. та активно розвиваються. Тож актуальним є огляд тенденції застосування машинної вишивки у сучасному українському етнодизайні одягу.

Мета дослідження **2**

Мета статті – висвітлити еволюцію унікального українського художнього промислу вишивки та оглянути сучасні тенденції в дизайні вишитих виробів одягу, реалізованих із застосуванням вишивальних комп'ютерних автоматів.

Методологія та аналіз джерельної бази **3**

Мистецтво вишивання та його використання у виготовленні одягу привертає до себе дослідницьку увагу українських науковців. Фундаментальні дослідження української вишивки здійснює Т. Кара-Васильєва (1984, 1993, 2000, 2008, 2009 р. та ін.). Вишивку в усіх різновидах як поширений вид народної творчості аналізувала Р. Захарчук-Чугай (1988, 2007р.). Особливості орнаментики в українському вишиванні досліджував М. Селівачов (2005 р.), символіку – Є. Причепій (2009 р.). Українське народне вишивання розглядали як навчальну дисципліну К. Сусак, Н. Стеф'юк (2000 р., та ін.). Проте публікацій на теми застосування сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій

у побутових умовах та невеликих власних виробництвах у сучасному українському вишивальному мистецтві не виявлено.

Результати дослідження **4**

На основі аналізу історичних джерел, можемо констатувати, що мистецтво вишивки має стародавню історію. Про давню появу і поширення оберегу та прикрашеного вишиванням одягу на українських землях свідчать малюнки та «зображення на виробках декоративно-прикладного мистецтва скіфських часів (срібна ваза з кургану Чортомлик (IV ст. до н.е.), чаша з кургану Гайманова могила (IV ст. до н.е.) та ін.)» (Селівачов, 2013, с. 45). В часи проведення розкопок «у кургані Куль-Оба (IV ст. н.е., територія сучасної Черкащини) археологами було знайдено вазу, в якій були фігурки танцюристів, виконані з металу, «одягнуті» у вишивані сорочки з геометричними візерунками: хрестами, колами, ромбами. У ХХ ст. були найбільші знахідки з мартинівського скарбу (сьогодні с. Мартинівка Канівського р-ну Черкаської обл.), що мають на зображеній пазусі сорочки широкі манішки з сітчастими орнаментами довжиною від початку коміра до паска. Схожу «манішку» було виявлено на бронзовій статуетці, з-під Хорола на Полтавщині» (IV–VII ст. н.е.)» (Селівачов, 2013, с. 45). Завдяки знахідкам археологів та їхнього аналізу мистецтвознавці, дослідники, науковці Д. Щербаківський, С. Сидорович, Я. Запаско, М. Селівачов, Т. Кара-Васильєва, Р.Захарчук-Чугай та інші доводять, що ці знахідки насичені розмаїтим матеріалом, де збереглися стародавні вишиті орнаментальні мотиви.

Початок ХХ ст. став знаковим у виробництві ткацьких, вишитих виробів художньо-промисловими артільями, які створювались у традиційних центрах ткацтва і вишивання. В артілі вступали нові члени зі своїми машинами. Згодом артілі були об'єднанні та реорганізовані у державні підприємства «Укрхудожпром». Найвідомішими були фабрики у смт. Решетилівка Полтавської обл., смт. Дігтярі Чернігівської обл., смт. Глиняни Львівської обл., м. Коломиї Івано-Франківської обл., м. Хотині Чернівецької обл. та м. Косові, до якого увійшли раніше килимарські підприємства Косова, Кутова, Яблунева (Кісельова & Попенко, 1979).

По закінченні другої світової війни відбувалося відновлення народного господарства текстильної та швацької промисловості. Наприкінці 1950-х рр. на виробництвах «Укрхудожпром» працювали цехи ручної і машинної вишивки. Вишивальні машини не відрізнялися від швейної машини, єдине, що зі швейної машини знімали «лапку» і майстриня під час роботи вишивала, тримаючи в руках натягнуті «п'яла». Голка в машині стояла на одному місці, лише вишивальниця завдяки руху зліва направо

в швидкому темпі пересувала «п'яла», вишиваючи малюнок, завчасно нанесений на тканину.

Перші промислові вишивальні машини були 22 класу, завдяки цьому обладнанню виконувалась така вишивка як «бриди», «викол» (прозорі техніки вишивки), «гладьовий валік», стрічкові декорування «бісер», «пісок».

Рис.1. Техніка виконання на вишивальній машині 22 класу, «бриди» (прозорі техніки вишивки), «гладьовий валік».

Fig.1. The technique of execution on the embroidery machine of the 22-nd class: transparent embroidery techniques, «satin stitch roller».

Працювали і тамбурні машини ВМ-50, що вишивали «ланцюжковим швоам»: «обкруткою», «тонким шнуром», методом махри «баранець» та інші.

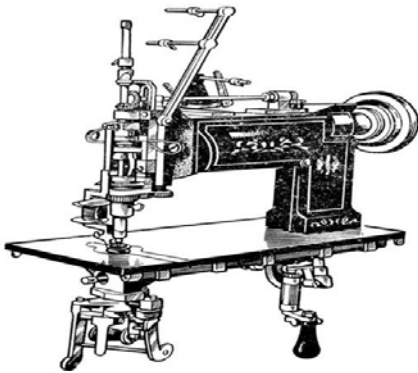

Рис.2. Тамбурна машина ВМ-50

Fig. 2. A tambour machine VM-50.

Рис.3. Тамбурна вишивка класу ВМ-50.

Fig. 3. The embroidery by a tambour machine VM-50.

Наприкінці 1980 рр. у Чеській РСР було створено швейну машину-напівавтомат за назвою «Мінерва», перероблену на вишивальну 335 класу і удосконалену щодо машини 22 класу.

Саме в цій машині у майстрині під коліном була розташована педаль і завдяки натисканню на неї відкрилась можливість робити «гладь» за чітким розміром із великим розгоном від 2 до 9 мм. Майстрині не потрібно було рухати «п'яла», а тільки проводити голкою в русі по тканині у вигляді малювання. Придбання оновлених вишивальних машин виробництвом надало можливість виконувати вишивку з високою якістю за обмежений термін часу, але не було можливості виконувати прозорі техніки вишивки «викол» і «бриди». На цих машинах виконували вишивку для сучасного одягу масового виробництва та виробів ширвжитку (фартушки, прихватки, невеличкі серветки та інше).

Рис. 4. Вишивка на машині 335 класу, техніка вишивки «гладь».

Fig. 4. The embroidery on the car of the 335 class, the embroidery technique – a "satin stitch".

Ексклюзивні високоякісні вироби створювалися малими партіями і на замовлення ручною вишивкою народними майстрами. Натомість масовий випуск відбувався за допомогою спрощеної ручної вишивки та машинної, що надавало можливість уникати ускладненості асортименту. Машинний спосіб вишивання знижував собівартість продукції, через що, відповідно, зменшувалась і ціна виробу.

Водночас це вело до стандартизації та уніфікації продукції, що в такій сфері як дизайн одягу суттєво негативно впливало на попит. На виробництвах «Укрхудожпром» спільно працювали як професійні художники, так і народні митці. Наприкінці 1990-х рр. крах планової системи та державного управління всіма галузями виробництва означали і кінець функціонування художніх промислів України. Непосильні системи оподаткування, значне подорожчання плати енергоносіїв, відсутність ринку збуту істотно обмежили процес спроможності творчих майстрів та стали причинами кризових станів у цій галузі. Більшість виробництв припинили своє існування. До їхнього числа потрапили і вироб-

ничо-художні об'єднання, на яких працювали професійні вишивальниці та художники, що використовували традиційні техніки вишивки. Тим самим почала зникати етномистецтвознавча карта незалежної України, занепадали історичні центри народних художніх промислів – підприємства з технологічними процесами і високообдарованими художниками.

Проте це зовсім не означало призупинення життя людей, їхніх потреб в одязі. Тож проектування та виробництво одягу в Україні реорганізуються відповідно до нових ринкових умов та засад приватної власності. Після певного часу стагнації, спричиненої глибокою економічною кризою, дедалі виразніше починають заявляти про себе ознаки становлення в Україні сучасного дизайну одягу. І сприяла цьому розвитку саме індустріалізація швейних та вишивальних машин в усьому світі.

Розвиток сучасних технологій стрімко продовжував охоплювати всі сфери життя і сьогодні ми вже не уявляємо жодної структури без втручання високих комп'ютерних технологій. Не стало винятком і мистецтво вишивки. Звертаючи увагу на історію вишивальних машин та автоматів, можемо зазначити, що на початку ХХ ст. швейна машина отримала електричний привід. В середині 1990-х рр. у Японії було презентовано вишивальний автомат з комп'ютерним забезпеченням за редакторами програм WILCOM, BURUDAN, TAJIMA.

Новий стрибок у технологічному забезпеченні процесу вишивки вивів його на новий рівень та розширив можливості дизайну і декорування одягу. Сучасні автомати дозволяють дизайнерам варіювати і у створенні різноманітних візерунків, і у їхньому вишиванні. Наприклад, у вишивальному автоматі RICHPEACE TC-1201-520X450-B присутня одна голівка, яка вишиває одразу дванадцятьма кольоровими нитками. Вишивка відбувається як на полотні, так і на готових виробах. Наприклад, рукавна платформа у напівпромисловій шестиголкової вишивальній машині BROTHER PR-620 дозволяє виконувати вишивку у важкодоступних місцях та на кепках. Програмне забезпечення та оперативна пам'ять надає можливість комбінування, редагування та збереження малюнків, розвороту малюнку на кут 1/5/90 градусів, масштабування 80-120%. Автоматизація та комп'ютерне програмування надає можливість контролю за процесом вишивки й інформування про можливі помилки (обрив нитки, закінчення нитки в шпулі і т.д.). Високою є швидкість вишивання – до 1000 стібків в хвилину. Полегшують роботу і додаткові пристрої, наприклад, унікальні автомати для заправки ниток у голки. Пристрої створені не лише для вишивки, але й декорування в інших техніках, зокрема «рішельє» (декор отвору в тканині) (BROTHER Україна, ALL.BIZ Україна).

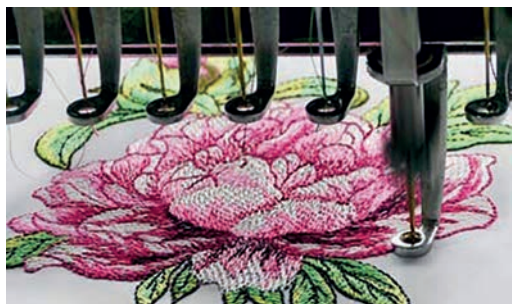

Рис. 5. Вишивка на вишивальному автоматі із застосуваннями голок з нитками різного кольору.

Fig. 5. The embroidery created on an embroidery machine with the use of needles with threads of different colors.

Незважаючи на те, що в світі сьогодні високо цінується ручна робота (так званий «handmade») та, внаслідок цього, унікальність кожного виготовленого вручну дизайн-об'єкта, механізація вишивання забезпечує одне з провідних визначень дизайну як художньо-проектної діяльності – можливість масового відтворення моделі.

Варто зауважити, що питання використання машинної вишивки часто лежить в площині ступеню цінності того чи іншого витвору, в полі дискусійної дихотомії «унікальний витвір – стандартизована масовізація». На нашу думку, високий рівень програмно-технічного забезпечення дозволяє вирішити цю дилему. Адже саме високі технології створюють передумови і для реалізації творчих задумів дизайнерів, і для їхнього швидкого оновлення. Мається на увазі, що досить просто відбувається перепрограмування автоматки для нових проектів, і, відповідно, виготовлення нового асортименту. Це дозволяє постійно створювати унікальні лімітовані колекції, спроектовані на досить високому рівні.

Отже, XXI ст. і надалі відкриває нові можливості для застосування української вишивки в одязі. Сьогодні на ринку послуг у сфері декорування одягу вишивкою багато гравців. Є такі, що продовжують шлях знецінення подібної технології. Зазвичай це невеликі підприємства, які використовують традиційні орнаментальні композиції з сорочок, але відтворюють його не ручним, а машинним засобом. Такий підхід не порушує жодних законів або авторських прав, проте певним чином знецінює історичні прототипи – автентичні сорочки, вишиті у ручний спосіб, а отже сповнені майстерності вишивальниці та її любові до своєї справи. Крім того, з погляду дизайну така продукція абсолютно не заслуговує на увагу.

Зразковими прикладами поєднання оригінальних дизайн-розробок і високих технологій є такі фешн-підприємства як «Фолк мода» (<https://folkmoda.net/>), «Птаха» (<http://ptaha.in.ua/>) та «Etnodim» (<https://etnodim.com.ua/>).

У 2012-му р. у Львові розпочала свою роботу торгова марка «Фолк Мода», яка завдяки сучасним комп'ютерним технологіям створює етноодяг під керівництвом молодих українських

дизайнерів Максима Туганова та Петра Скірчука за допомогою вишивальних машин та автоматів. До запропонованого сучасного асортименту торгової марки «Фолк Мода» входять вишиті осучаснені сорочки, футболки, реглани, сукні, шкарпетки. Одяг, що створює компанія «Фолк Мода», високої якості і відповідає сучасним модним трендам. Дизайнери-власники виробництва не заощаджують на матеріалах, – нитках, тканині, фурнітурі, – бо це є одним із важливих чинників, які визначають добротність створених виробів (Фолк Мода, б.р.). Серед вишитого декору на одязі, що проектує «Фолк Мода», – переважно стрічкові орнаментальні мотиви, що максимально наслідують традиційні українські вишивки. Втім, вони мають оригінальне трактування та осучаснений вигляд. З огляду моделей, представлених до реалізації, видно, що компанія спеціалізується на машинній вишивці «хрестиком».

Рис. 6. Моделі торгівельної марки «Фолк Мода» з виконанням вишивки на сучасних вишивальних комп'ютерних автоматах.

Fig. 6. The models of the «Folk Moda» trademark with embroidery that was made on modern computer embroidery machines.

Ще одним ефектним українським брендом, що працює над створенням етноодягу за допомогою вишивки, вважаємо компанію «Ртага». Дизайнери цього бренду працюють не лише над створенням оригінального декору, але й над моделями одягу. Ефектний дизайн базується на використанні елементів традиційного українського жіночого одягу у поєднанні з мінімалізмом. Вишитий декор суконь можна поділити на дві групи – рослинні орнаменти та геометричні. Характерно те, що дизайнерки не використовують прототипи традиційних вишивок, а знаходять власні комбінації на основі дрібних елементів об'єктів декоративно-прикладного мистецтва. Привертають увагу оригінальні стилізовані рослинні елементи, які походять від флори

українських земель. Машинна вишивка надає можливість реалізувати прекрасні графічні ескізи. Спеціалізацією цієї компанії можна назвати вишивку «гладдю». Характерно, що нерідко в своїх розробках дизайнери та оператори досягають у вишивках ефекту живописності, адже часто зустрічаються елементи з градієнтним переходом між двома відтінками ниток.

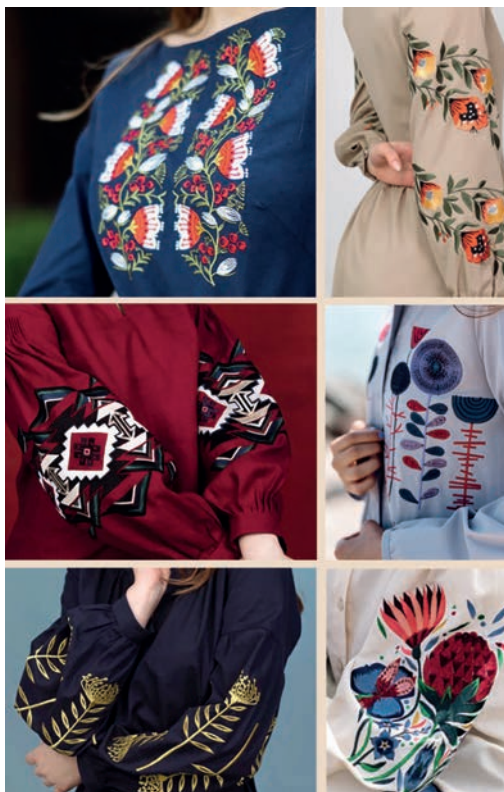

Рис. 7. Вишивки на моделях торгівельної марки «Ptaha»

Fig. 7. The embroidery on the models of the «Ptaha» trademark.

Найвиразнішими, на наш погляд, моделями етнодизайну одягу з вишитим декором можна вважати колекції компанії «Etnodim». Вишукані, зручні жіночі сукні та сорочки оздоблені в міру багатими візерунками, геометричними та рослинними композиціями. Розробки цікаві і з точки з погляду графічної концепції, і з погляду втілення у вигляді вишивки. Автоматизація процесу вишивання, комп'ютерне програмування дозволяє зробити різноманітні фактурні вишиті візерунки, застосувати стібки різного розміру та напрямлення, поєднати дрібні деталі. Ефектною є не лише загальна стилізована форма рослини чи абстрактного геометричного мотиву, але й фактура заповнення площин різнонаправленими та перехресними стібками. Як бачимо на прикладах, з'являється можливість створювати як заповнені зображення, так і контурні.

Рис. 8. Моделі торгівельної марки «Etnodim».

Fig. 8. The models of the «Etnodim» trademark.

Рис. 9. Вишивки на моделях торгівельної марки «Etnodim».

Fig. 9. The embroidery on the models of the «Etnodim» trademark.

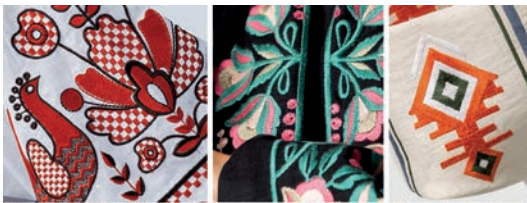

Рис. 10. Варіації вишивання на моделях торгівельної марки «Etnodim».

Fig. 10. Variations of embroidery on the models of the Etnodim trademark.

Узагальнення досвіду дизайнерів та їхніх думок щодо сучасних технологій машинної вишивки дозволяє визначити позитивні факти цього напрямку в дизайні одягу:

- наявність різноманітних фактурних ефектів, що забезпечують оригінальний та яскравий вигляд моделі;
- тактильність, оскільки різні можливості вишивання надають малюнку варіативної напівоб'ємної рельєфної форми та доповнюють візуальне сприйняття проєкту відчуттями дотику;
- довговічність, адже вироби з машинною вишивкою спеціально фарбованими нитками не змінюють кольорів після прання і прасування;
- відсутність деформації вишитих елементів і самого виробу, на якому створено вишивку;
- нижча собівартість порівняно з ручною вишивкою (висока вартість деяких моделей розглянутих брендів обумовлюється унікальністю дизайну та якістю самого бренду);
- швидкість виготовлення.

Незважаючи на окремі недоліки машинної вишивки (наприклад, складний процес відтворення дрібних деталей або розпускання ниток на зворотному боці вишивки через тривалий час прання), машинна вишивка та сучасне обладнання для її реалізації відкривають дизайнерам неймовірні можливості для творчості.

**Наукова
новизна та
практична
значимість
дослідження**

5

В статті оглядаються археологічні артефакти та історичні джерела, що демонструють присутність вишитих елементів у декорі одягу стародавніх українців та доводять, що традиція оздоблювати речі вишитими елементами існує в Україні вже понад 2 тис. років. Зазначається, що впродовж ХХ ст. в Україні відбувався розвиток художніх промислів шляхом механізації, тобто застосування технічних приладів для пришвидшення роботи, що мало і позитивні, і негативні наслідки. Авторка звертає увагу, що наприкінці 1990-х рр. відбулося стрімке зниження діяльності виробництв художніх промислів, які не витримали ринкової конкуренції, проте на зміну їм прийшла машинна вишивка та сучасні вишивальні комп'ютерні автомати. Це вивело українську традицію оздоблювати речі вишитим декором на новий рівень не лише майстерності, але й дизайну. Стисло викладена інформація про можливості сучасних комп'ютерних технологій у вишивальному процесі. Розглядаються особливості машинної вишивки на прикладі проєктів компаній «Фолк Мода», «Ртаха», «Etnodim», які зайняли лідерські позиції у цьому сегменті ринку. Кожен із брендів вже досить тривалий час працює в цій сфері та ефективно запроваджує сучасні комп'ютерні технології у вишитому одязі.

Висновки **6**

Перехід від ручного засобу вишивання до автоматизованого почався на початку ХХ ст. функціонуванням художньо-промислових артілей, які створювались у традиційних центрах ткацтва і вишивання. Впродовж сторіччя ці процеси набували інтенсивності та масовізації, що, з одного боку, сприяло задоволенню початкових потреб населення у декоруванні текстильних виробів вишитими народними мотивами, з іншого – призводило до стандартизації та уніфікації продукції, що знижувало її якість та цінність та, зрештою, негативно впливало на попит. Така ситуація породила дихотомію «унікальний витвір – стандартизована масовізація», що мало підтекст «ручна вишивка – машинна вишивка». Звідси виникло упереджене ставлення до машинної вишивки як до продукції низького ґатунку.

Проте практика ХХІ ст. спростовує цей міф, адже цифрові технології розширюють можливості у створенні вишитих творів завдяки складному програмному та апаратному забезпеченню. Моделі, які сьогодні створюються українськими дизайнерами та мають попит серед населення, свідчать про високий рівень проектних розробок. Мистецтво вишивки залишається найважливішим покликанням й надалі його природжене призначення – бути окрасою одягу. Інноваційні технології надали можливість творчим людям та прогресивним дизайнерам створювати унікальні малюнки для вишивки нових моделей одягу, що в цілому сприяє подальшому розвитку вишивального мистецтва та дизайну одягу в Україні.

Список бібліографічних посилань

- Захарчук-Чугай, Р. (1995). *Народна вишивка Західної України ХІХ – ХХ століть: (проблеми традицій)* (Дисертація доктора мистецтвознавства). Інститут народознавства Національної Академії наук України, Львів.
- Захарчук-Чугай, Р. (2007). *Народне декоративне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина*. Інститут народознавства Національної Академії наук України.
- Кара-Васильєва, Т. В. (2008). *Історія української вишивки*. Мистецтво.
- Кара-Васильєва, Т. В., & Чорноморець, А. Д. (2002). *Українська вишивка*. Либідь.
- Кара-Васильєва, Т. В., & Чорноморець, А. Д. (2005). *Українська вишивка (2-ге вид.)*. Либідь.
- Кісельова, Н. М., & Попенко Н. М. (Упоряд.). (1979). *Художні промисли України. Альбом* (В. Сакович, іл.). Мистецтво.
- Причепій, Т., & Причепій, Є. (2009). *Вишивка Східного Поділля*. Родовід; Оранта.
- Селівачов, М. (2013). *Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія)*. Фенікс.
- Сусак, К., & Стеф'юк, Н. (2006). *Українське народне вишивання*. Науковий Світ.
- Фолк Мода. (б.р.). *Про нас*. Взято 2 березня, 2020 з https://folkmoda.net/about_us.

References

- Folk Moda [Folk Fashion]. (n.d.). *About us*. Retrieved March 2, 2020, from https://folkmoda.net/about_us [in Ukrainian].

- Kara-Vasyliieva, T. V. (2008). *Istoriia ukrainskoi vyshyvky [History of Ukrainian Embroidery]*. Mystetstvo [in Ukrainian].
- Kara-Vasyliieva, T. V., & Chornomorets, A. D. (2002). *Ukrainska vyshyvka [Ukrainian Embroidery]*. Lybid [in Ukrainian].
- Kara-Vasyliieva, T. V., & Chornomorets, A. D. (2005). *Ukrainska vyshyvka [Ukrainian Embroidery]* (2nd ed.). Lybid [in Ukrainian].
- Kisielova, N. M., & Popenko N. M. (Comps.). (1979). *Khudozhni promysly Ukrainy. Albom [Handicrafts in the Ukraine. Album]* (V. Sakovych, Illus.). Mystetstvo [in Ukrainian].
- Prychepii, T., & Prychepii, Ye. (2009). *Vyshyvka Skhidnoho Podillia [Embroidery of Eastern Podillya]*. Rodovid; Oranta [in Ukrainian].
- Selivachov, M. (2013). *Leksykon ukrainskoi ornamentiiky (ikonohrafiia, nominatsiia, stylistyka, typolohiia) [Lexicon of Ukrainian Ornamentation (Iconography, Nomination, Styles, Typology)]*. Feniks [in Ukrainian].
- Susak, K., & Stefiuk, N. (2006). *Ukrainske narodne vyshyvannia [Ukrainian Folk Embroidery: Techniques, Methodology, Methods]*. Naukovi Svit [in Ukrainian].
- Zakharchuk-Chuhai, R. (1995). *Narodna vyshyvka Zakhidnoi Ukrainy XIX – XX stolit: (problemy tradytsii) [Folk Embroidery of Western Ukraine XIX – XX Centuries: (Problems of traditions)]* (Doctoral Dissertation). The Ethnology Institute of National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv [in Ukrainian].
- Zakharchuk-Chuhai, R. (2007). *Narodne dekoratyvne mystetstvo Ukrainskoho Polissia [Traditional Folk Art of Ukrainian Polisia. Chornobyl Region]*. Chornobylshchyna. The Ethnology Institute of National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].

Джерела ілюстрацій

- Рис. 1. Техніка виконання на вишивальній машині 22 класу, «бріді» (прозорі техніки вишивки), «гладьовий валік», зі світлин власного фотоархіву
- Рис. 2. Тамбурна машина ВМ-50. Світлини з ресурсу URL: http://kampot.org.ua/ukraine/traducii_ta_zvuchai/prukrasu/345-rozvitok-ukrayinskoyi-vishivki.html/
- Рис. 3. Тамбурна вишивка клас ВМ-50, зі світлин власного фотоархіву
- Рис. 4. Вишивка на машині 335 класу, техніка вишивки «гладь».
- Рис. 5. Вишивка на вишивальному автоматі із застосуваннями голок з нитками різного кольору. Світлини з ресурсу URL: <http://pelta.com.ua/uk/p/22-kompyuterna-vyshyvka/>
- Рис. 6. Одяг торгової марки «Фолк Мода» з виконанням вишивки на сучасних вишивальних автоматах. Світлини з ресурсу URL: <https://folkmoda.net/>.
- Рис. 7. Одяг торгової марки «Птаха» з виконанням вишивки на сучасних вишивальних автоматах. Світлини з ресурсу URL: <http://ptaha.in.ua/>
- Рис. 8–10. Одяг торгової марки «Etnodim» з виконанням вишивки на сучасних вишивальних автоматах. Світлини з ресурсу URL: <https://etnodim.com.ua/>